

De veranderlijke staat van cultuur

Ten geleide

Victor Halberstadt en Kim Putters

Hoe is het gesteld met de kunst en cultuur in Nederland? En zat daar door de jaren heen verandering in? Om deze vragen te kunnen beantwoorden is de Cultuurindex Nederland opgezet. Deze index is opgebouwd uit cijfermateriaal over de hele sector. Die cijfers zijn bewerkt naar voorbeeld van de National Arts Index van Americans for the Arts. Aanleiding voor deze onderneming was de enthousiaste respons uit het culturele veld op een door de Boekmanstichting georganiseerde studiedag over de Amerikaanse index op 5 oktober 2010 in de Kleine Zaal van het Concertgebouw te Amsterdam. Randy Cohen, een van de opstellers van de Amerikaanse index, wist met zijn verhaal grote belangstelling op te wekken om ook zoiets voor Nederland te maken. De behoefte aan een breed overzicht spoorde wonderwel met gedachten bij het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) om cijfers over het hele culturele veld in een 'de staat van' bijeen te brengen. De Boekmanstichting en het SCP besloten tot samenwerking en de Federatie Cultuur, de koepel van culturele brancheverenigingen, sprak haar steun voor dit project uit. De Boekmanstichting wierf daarop fondsen om het verzamelen en bewerken van de cijfers te kunnen financieren. Begin 2013 gingen de werkzaamheden van start.

Een eerste editie

De Cultuurindex Nederland (CiN) tracht meerwaarde ten opzichte van het al beschikbare cijfermateriaal te realiseren door ontwikkelingen in de culturele sector voor een langere termijn en in onderlinge samenhang in beeld te brengen. Daarmee kan worden vastgesteld in hoeverre trends op deel-terreinen elkaar versterken, ongemoeid laten of neutraliseren. De eerste editie van de CiN bestrijkt de periode 2005 tot en met 2011. Door de index voor meerdere jaren te berekenen worden trends met betrekking tot het reilen en zeilen van het culturele veld zichtbaar. Combinatie van gegevens maakt inzichtelijk waar het culturele veld verandert en in welke richting. Alle cijfers zullen op de te ontwikkelen website www.cultuurindex.nl worden geplaatst.

Boekman 97: De Staat van Cultuur is een gezamenlijke uitgave van de Boekmanstichting en het SCP. De publicatie bevat naast de eerste editie van de Cultuurindex Nederland ook ander cijfer- en bronnenmateriaal. Zo is een overzicht opgenomen van alle kunst- en cultuurmonitoren. Ook is er een inventaris van documenten die gaan over of gebruik-

Victor Halberstadt

is voorzitter van de Raad van
Toezicht van de Boekmanstichting

Kim Putters

is directeur van het Sociaal en
Cultureel Planbureau

maken van statistisch materiaal. Daarmee is deze publicatie een naslagwerk voor culturele cijfers. Maar cijfers vragen om context, om duiding. Meer dan twintig auteurs brengen het statistisch materiaal tot leven. Dat gebeurt op een viertal gebieden: het culturele aanbod, de vraag naar cultuur, de financiering ervan en de concurrentiepositie van de Nederlandse culturele sector ten opzichte van andere maatschappelijke velden en in de internationale cultuurproductie. Voorts is er aandacht voor het thema digitalisering, een ontwikkeling die van invloed is en zal blijven op het maken, distribueren en afnemen van cultuur. Die invloed van digitalisering wordt in kaart gebracht en met cijfers onderbouwd. Dat laatste is niet altijd mogelijk omdat de ontwikkeling sneller gaat dan de aanvoer van cijfers.

Overigens bleek gaandeweg dat de cijfermatige informatie in het culturele veld op diverse plaatsen nog incompleet is. Dat maakt de Cultuurindex tot *work in progress*. Naar wij hopen is de situatie over twee jaar beter en zien nog meer van de bij kunst en cultuur betrokken partijen in dat het verzamelen van betrouwbare cijfers niet alleen nodig is om zichtbaar te worden, maar ook om op grond van een beter overzicht van de culturele ontwikkelingen bij te dragen aan meer gefundeerde discussies en beleidskeuzen.

Perspectief

Als gezegd is de Cultuurindex Nederland *work in progress*. De Boekmanstichting en het SCP overwegen om bij voldoende draagvlak hun samenwerking rond de Cultuurindex voort te zetten. Ze blijven zich inzetten voor het verzamelen van informatie uit en over de culturele sector. Nu al was de respons verheugend. Behalve CBS, SCP en TNO hebben veel fondsen, brancheverenigingen en koepelorganisaties gegevens aangeleverd. Met het

ministerie van OCW is hierover overleg geweest. De Cultuurindex is aanvullend op wat het SCP al in publicaties over het culturele draagvlak voor dat ministerie doet. We rekenen op een vruchtbare discussie over deze poging tot een cultuurindex te komen, niet alleen tussen onderzoekers, maar ook tussen de vele belanghebbenden uit het veld, privaat en publiek, die samen het gezicht van de Nederlandse cultuur vormen. Het is immers niet alleen een instrument vóór de sector, maar ook ván de sector. We nodigen iedereen die over aanvullende relevante betrouwbare meerjarige cijfers beschikt graag uit om zich te melden. Door nog meer gegevens te incorporeren kan de index verder aan draagvlak, betrouwbaarheid en zeggingskracht winnen.

De vaste redactie van Boekman kreeg voor dit nummer versterking van twee gast-redacteuren: Andries van den Broek (SCP) en Koen van Eijck (Erasmus Universiteit Rotterdam). Dit nummer had niet kunnen verschijnen zonder de bereidwillige medewerking van de instellingen die hun cijfers beschikbaar stelden (zie pagina 20), zonder de auteurs die bereid waren artikelen te schrijven, zonder de financiële steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds, het SNS Reaal Fonds en het VSB fonds, en zonder de inspanningen van Henk Vinken, Lisa van Woersem, Charlotte Latjes en Jeroen Boelhouwer om gegevens op te sporen, op geschiktheid te beoordelen en te ordenen.